

УДК 336.77:338.43

С.В. Рибалко, к.е.н., доцент, Херсонський державний аграрний університет

КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто особливості кредитного забезпечення функціонування сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах розвитку ринкової економіки. Визначені перспективи подальшого розвитку кредитування підприємств галузі.

Ключові слова: *кредитне забезпечення, фінансування, сільськогосподарські підприємства.*

Вступ. В умовах ринкової економіки об'єктивна необхідність кредиту сільськогосподарських підприємств зумовлюється закономірностями економічного циклу фінансових ресурсів і пов'язана з особливостями їх кругообороту. Для стабільного функціонування виробничого процесу сільськогосподарським підприємствам необхідно мати певні запаси матеріальних і фінансових ресурсів, які він формує спочатку за рахунок власних джерел. Однак через різноманітні обставини як загальні, так і специфічні для кожного сільськогосподарського підприємства (сезонність, тривалість виробничого та фінансового циклів, характер виробництва, умови та терміни постачання сировини та матеріалів форми та види платежів і розрахунків тощо), потреба в додаткових фінансових ресурсах може раптово і стрімко зростати, що й зумовлює необхідність одержання кредиту [1, с. 52-55]. Кредит забезпечує стабільні умови господарської діяльності, виступаючи балансовим чинником формування фінансових ресурсів. Питання удосконалення кредитування підприємств, зокрема аграрних, досліджували такі відомі вчені, як Дем'яненко М., Гудзь О., Непочатенко Н., Лайко П., Лузан Ю., Савлук М., Чапко І. та ін.

Метою статті є визначення особливостей, проблем та перспектив кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств.

Результати досліджень. З 2004 року сільськогосподарські дуже активно почали кредитуватися. Спочатку для поточних потреб, а потім для інвестиційних. І в 2008 році кредитний портфель селян по всіх видах кредитів склав майже 10 млрд. грн. З них короткострокові майже 6 млрд. та 4 млрд. середньо та довгострокових кредитів, які в основному використані на закупку техніки. Тільки в 2008 році закуплено сільськогосподарської техніки на 9 млрд. грн. з них імпоротної на 6,8 млрд. грн. Кредити стали доступними під 14-18% в гривні, та 11-13% в валюті. Вимоги до застави 1 до 1 тверде покриття та 25-30% застава майбутнього врожаю. Отже, можна зробити висновок, що банківські кредити в 2008 році стали основним інструментом фінансування аграріїв.

Важливим стимулом для отримання кредитів була і державна політика по здешевленню кредитів. Компенсувалося від 5 до 9 відсотків.

Позитивним зрушенням у державній політиці, починаючи з 2000 року, щодо фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств було стимулювання грошового кредитування комерційними банками. Для цього було запроваджено часткову компенсацію ставки за кредитами. Механізм часткової компенсації передбачав, що сільськогосподарські підприємства самі знаходили комерційний банк, який погоджувався надати їм кредити, домовлялися про умови надання кредитів: термін кредиту, процентну ставку, заставу тощо, і потім зверталися до державних регіональних органів з клопотанням щодо надання часткової компенсації процентної ставки за кредитами з бюджету та надавали необхідні для цього документи [2, с. 12]. Протягом 2003-2009 рр. на здешевлення кредитів було витрачено за рахунок Державного бюджету коштів на загальну суму 2823,5 млн. грн.

Сьогодні отримати сільськогосподарськими підприємствами кредити практично неможливо. В 2008 році в Херсонській області було надано 350 млн. грн. короткострокових кредитів, то в 2009 році їх значна частина була пролонгована. У 2009 році банки пролонгували 2,6 млрд. кредитів, залишились не пролонгованими 1,6 млрд. Причини не пролонгації різні, але банки в основному з задоволенням йшли на пролонгацію часток не погашених кредитів залишаючи на цю частку всю заставу та збільшуючи відсотки на 5-10 процентних пунктів. При кредитуванні застава приймалася тверда і вона повинна в 2-2,5 рази покривати тіло кредиту та відсотки по ньому. В основному в заставу брали лише нерухоме майно, а саме: техніка вітчизняного виробництва старше 3 років (до 3 років береться з коефіцієнтом 0,5), імпортна – старше 5 років.

Кредитування під врожай 2009 року було б можливе лише за умови рефінансування коштами Нацбанку або зі стабілізаційного фонду. Виділення всього 3 млрд. грн. дозволило б надати кредити тим підприємствам, що погасили свої кредити в минулому році. Пропонувалось надати рефінансування під 14% річних банкам, які б видали кредити під 18% і тоді була б не потрібна компенсація по короткостроковим кредитам. Нажаль Нацбанк відмовився розробляти положення про рефінансування і ця ідея не знайшла втілення в життя. Лише державні банки «Укресімбанк» та «Ощадбанк», які до речі зіграли стабілізаційну роль на ринку, в 2009 році надають кредити сільськогосподарським підприємствам до 22% річних, всі інші 25-30% в гривні та 20% в іноземній валюті [3]. Такі відсотки смертельні для підприємств, особливо в цій ситуації коли немає реальних посилив до інфляції, проте отримати прибутковість на рівні 30% неможливо. При цьому в усьому світі навпаки зменшують відсоткову ставку для підприємств аграрної сфери.

У таких умовах господарювання на перший план виходить тіньове фінансування. Так, відновлюються різні тіньові схеми які працювали 8-10 років тому. Багато коштів знаходяться на руках у населення, їх бояться вкладати в

банки й ідуть на ризик даючи під розписки. Відсотки по тримісячних кредитах зросли до 5% місячних в іноземній валюті, на півроку-рік – до 3% місячних в ін. валюті. Перехід у тінь породжує відновлення криміналітету, адже це зони їх впливу.

Також, дуже широке розповсюдження в 2009 році отримали форвардні контракти. На них вимушені йти аграрії за відсутності інших джерел фінансування. З задоволенням ідуть і крупні трейдери та переробні підприємства, які отримують ціну майбутнього врожаю фактично по собівартості. Цікаво, що в цьому році з'явилися форвардні контракти на овочеву продукцію. В основному їх заключають крупні імпортери, які переорієнтуються на внутрішніх виробників.

Зрозуміло, що держава не може в 2009 році надати допомогу селянам як в минулому, тому що бюджетна сфера і так живе на скорочені видатки. В минулому році на потреби АПК виділено було майже 12 млрд. грн. у цьому 5 млрд. грн. Якщо на здешевлення кредитів тільки на Херсонську область в 2009 році було виділено 99,8 млн. грн., то в 2009 році на всю країну 300 млн. грн., з них 194 млн. грн. погашення заборгованості минулого року [4].

Висновки. Вважаємо, що сьогодні банківське кредитування зробило декілька кроків назад і на найближчий час втратить своє домінування в короткостроковому фінансуванні сільського господарства. Цю нішу займе тіньове фінансування, що дуже негативно впливатиме на розвиток галузі в цілому та форвардні контракти, як більш цивілізована та прозора форма фінансування. Активізують свою діяльність і кредитні спілки, які в даній ситуації складуть конкуренцію банкам за рахунок простоти оформлення кредиту. Банки ж почнуть активно працювати з середньостроковими кредитами після заходу в країну дешевих довгих грошей, а також з валютних кредитів, тому що грошова маса валютних депозитів накопичиться набагато швидше.

Список використаних джерел

1. Дем'яненко М. Кредитна політика держави щодо аграрного сектора економіки в ринкових умовах // Економіка України. – 2003. – №12, с. 51-59.
2. Чапко І. Кредитування сільського господарства: проблеми України, досвід США // Пропозиція. – 2001. – №2. – С. 22-25.
3. <http://www.rada.gov.ua>.
4. <http://www.minagro.kiev.ua>.

Annotation. *The features of the credit providing of functioning of agricultural enterprises are considered in the modern terms of development of market economy. Certain prospects of subsequent development of crediting of enterprises of industry.*

Key words: *credit providing, financing, agricultural enterprises.*